

Kuinka katkaraputehtaan tyttö pääsisi maasta

Risto Niemi-Pynttari **Tahar Ben Jelloun** *Lähtö*, suom. Annikki Suni (Gummerus 2007)

Ben Jelloun romaani *Lähtö* kertoo noin viidentoista henkilön elämästä; nuorista miehistä, naisista ja lapsista jotka livahtavat Marokosta Espanjan puolelle. Tämä maailma muodostuu ihmiskaupasta, siirtolaisuudesta, vaarallisista ihmiskuljetuksista, tarinoissa pakolaisveneissä hukkuneista – ja sen vastapainona kunkin yrityksestä elää vaalia islamilaista ylpeyttä ja itsekunnioitusta. Päähenkilön Azel -nimi viittaa eräänlaiseen Marokon ylpeyteen, nuori kaveri joka tempautuu irti Cafe Hafan hassiksen-uneliaasta ilmapiiristä, tähyilee vastatarannalle, jossa hämmöittää Espanja. Azel on myös arabipoika länsimaisen taiteen muusana, hän pääsee espanjalaisen taiteenharrastajan poikarakastajaksi. Ei ole sattuma että taiteen harrastaja on humaani ja hienostunut mies, joka jatkaa siitä mihin Genet ja arabipoikien hyväksikäyttö jäi aikoinaan.

Seuraava tekstiote kertoo kuitenkin eräänlaisesta Tangerin tulitikkutyöstä, Malikasta, joka on katkarapukuorimossa turmellut sormensa. Kun Malika taytti neljätoista, isä päätti että tyttö on oppinut tarpeeksi hän sai mennä katkaraputehtaaseen töihin.

“Kuten ystävänsä Asusa, kuten naapurintyttö Hafsa, kuten serkkunsa Fate-ma ja kuten sadat muut korttelin tytöt myös Malika meni kuorimaan katkarapuja hollantilaiselle tehtaalle sataman vapaakauppa-alueelle. Kylmärekat toivat sinne joka päivä tonneittain katkarapuja, jotka oli kalastettu Thaimaassa ja kuljetettu Alankomaihin, missä ne käsiteltiin säilyviksi.

Sitten ne saapuivat Tangeriin, missä sirosormiset pikkukädet kuorivat niitä yötä päivää. Sieltä ne lähtivät viimeiseen päämääräänsä, missä ne purkitettiin ennen kuin ne työnnettiin Euroopan markkinoille. Tangerissa tytöille maksettiin nälkähalkkaa. Ja vaikka kuinka olisi halunnut, vain harva jaksoi kuoria yli viisi kiloa. Ainakaan Malika ei ollut koskaan yltänyt siihen. Hän tuli iltaisin kotiin mukanaan korkeintaan viisikymmentä dirhamia, jotka hän antoi heti äidilleen. Hän valitti kaiken aikaa että häntä paleli. Ja hänen sormensa olivat muuttuneet melkein tunnottomiksi.

Tehtaalla Malika tuli apaattiseksi, katseli vain alaspäin, kuori ja laahusti veltosti iltaisin kotiin. Hänen selkäänsä särki ja hänen sormensa muistuttivat katkarapuja joita hän kuori. Ne olivat nahattomat ja vaaleanpunaiset.

Katkarapujen kuorisesta hänen sormensa olivat muuttuneet läpinäkyviksi. Hän pelkäsi menettävänsä ne, pelkäsi että ne putoaisivat kuin syksyn lehdet. Hän taivutti niitä mutta se teki kipeää. Poistuessaan tuulen mukana hän ei

tuntenut enää kipua. Ilmassa hän kohtasi muita valkoiseen lakanaan kiedottuja lapsia. He lähtivät jonnekin, näyttivät eksyneiltä mutta tyyniltä. Hänelle oli kerrottu että lapset muuttuvat kuollessaan enkeleiksi ja pääsevät suoraan paratiisiin. Malika oli huomannut että tie paratiisiin kulki hänen terassinsa kautta.

Malikaa alkoi kuitenkin epäilyttää, lensivätkö nuo lakanoihin käärityt lapset Espanjaan vai Marokon sisämaahan päin. Ja seuraavana yönä kattoterassilla kuolemaunelmat vaihtuvat kauhuun. Hän lopetti unelmoimisen nähtyään televisiosta kuvia kelluvista ruumiista. Tai, hänen unelmansa saivat uuden suunnan, unelmoivan Malikan huipentuivat neljään meren rannalla laadittuun paperiarkkiin, neljään unelmaan:

“Hän kirjoitti ne isoille paperiarkeille, jotka taitteli ensin neljään ja sitten kahdeksaan osaan, numeroi ja talletti vihkoon.

Unelma numero yksi on sininen. Siinä on meri ja taivaan ja maan välillä riipuva nojatuoli. Malika käy siihen istumaan ja keinuu. Hänen leninkinsäkin on sininen, leveä ja läpinäkyvä. Korkealta keinustansa hän katselee Marokon rannikkoa, Tangeria, Falaisea, Montagnea ja satamaa. Illalla eivät valot tuikahtele. On pimeää. Silloin hän vetäisee keinunsa narusta ja kääntää selkensä Marokolle.

Unelma numero kaksi on valkoinen. Malika on koulussa jossa kaikki ovat pukeutuneet valkoisiin, niin oppilaat kuin opettajatkin. Paulo on valkoinen ja liitu musta. Koulussa opitaan tähdet, niiden liikkeitä ja matkat ja sitten laskeudutaan maahan. Maassa mennään metsiin missä polut on sivelty kalkkimaalilla. Malika lumoutuu valkoisuudesta. Hän pysähtyy, kiipeää puuhun, ja näkee kaukana sisarensa talon terassin. Se on aivan pieni terassi jonne on pantu lampaantaljoja kuivumaan. Satoja kirjoja on ripustettu puiden oksille. Niissä on värikkäät kannet. Kun ne avaa, oppii heti kaiken sen mitä niissä sanotaan. Ne ovat taikakirjoja jollaisia ei ole Tangerissa. Malika päättää lähteä maahan, missä on kirjametsä.

Unelma numero kolme on juna joka kulkee Gibraltarin salmen yli. Tarifaa ja Tangeria yhdistää silta, joka on yhtä kaunis kuin se, jonka Malika näki eräässä matkailulehdessä. Ylitys kestää viisi minuuttia. Malika istuu ensimmäisessä vaunussa ja seuraa tarkkaavaisesti matkan edistymistä. Kun he saapuvat Espanjan rannikolle, heitä odottaa vastaanottokomitea, joka ojentaa heille kukkia, tarjoilee taateleita ja maitoa. Malika rakastaa taateleita. Hän ottaa kolme ja hotkaisee ne hetkessä.

Espanjalaiset tarjoavat hänelle paikkaa lyseossa, hän, pääsee jatkamaan koulunkäyntiä, jonka jouti jättämään kesken lähtiessään Tangerista. Kun hän kääntyy, ei ole enää junaa eikä siltaa.

Unelma numero neljä on matkalaukku, kastanjanvärinen vanha matkalaukku.

Malika on piilottanut sinne leikkikalunsa ja kaikki rakkaat esineensä.

Siellä on kaikkea: hiusharja, peilinpalanen, kynänteroitin, kolme eriväristä nappia, muistikirja täynnä kiireellä kirjoitettuja lauseita, isoäidiltä lahjaksi saatu hopeinen khamsa, neljään osaan taitettu kellastunut paperiarkki joka on sidottu punaisella langalla, eurooppalaisen passin näköiseksi viritetty vihko, jonka avattuaan näkee siihen liimatun Malikan kuvan ja kaikki tavanomaiset tiedot, on kumi, rintakoru ja nauvoja. Jokaisella esineellä on Malikalle aivan erityinen merkitys. Se on hänen salaisuutensa, Hän on kirjoittanut matkalaukun kanteen mustalla huopakynällä: "Tämä on minun."